

А н н о т а ц и я

Стаття посвячена проблемі підготовки учителів по використанню комп'ютерних технологій в своїй педагогічній діяльності. В статті перераховані види компетенцій, котрими повинен володіти сучасний учитель, а також описуються шляхи їх оволодіння.

Титова Н. М.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГЕНЬ З
КРЕСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

Важливим етапом на шляху розвитку вищої освіти в Україні є прийняття нашою державою рішення стати учасницею Болонського процесу, започаткованого 29 країнами Європи у 1999 році. Саме таким чином відбувається поступова інтеграція у сфері вищої освіти країн Західної Європи.

Беззаперечним є той факт, що Україна - це колыска багатьох геніальних вчених-науковців світового рівня, в тому числі і вчених-педагогів, таких як Костянтин Ушинський, Софія Русова, Григорій Ващенко, Антон Макаренко, Василь Сухомлинський.

На нашу думку, інтеграційні процеси у європейську спільноту, які відбуваються сьогодні в нашій державі, можуть збагатити не лише нашу освіту, культуру, але й відкрити для всього світу багатьох педагогів-новаторів та вчених різних галузей наук. Варто тільки не забувати мудрі слова нашого українського пророка Т. Г. Шевченка - "чужого наuczайтесь, та свого не забувайте".

Процес демократизації, який відбувається в усіх сферах суспільного життя України вимагає застосування нових підходів до побудови освітньої системи [8, с. 8].

Пов'язана з нею переорієнтація на нові освітні цінності — це перебудова встановлених уявлень і необхідність набуття нового досвіду. В умовах глобалізації, тобто мова йде про зближення держав, зближення народів, зближення націй, все більше створюються передумови для формування єдиного економічного простору, єдиного інформаційного поля, і т. ін. Україна не має права залишатися поза межами світового прогресу. Ми абсолютно солідарні зі словами В. Г. Кременя, який в своєму виступі "Розвиток освіти України в контексті загальноцивілізаційних змін" до аспірантів і докторантів системи АПН України наголосив, що "процеси глобалізації будуть обумовлювати місцезнаходження тієї чи іншої нації, держави в залежності від розвитку науки, освіти, людини, можна свідчити, що як ніколи раніше, розвиток особистості є не тільки основним виміром прогресу будь-якого суспільства, країни, а й стає основним важелем подальшого розвитку тієї чи іншої країни"[5, с. 4].

В умовах реформування системи вищої освіти важливо усвідомити необхідність зміни освітньої парадигми, в основу якої покладено "компетентнісну" модель спеціаліста. Це означає новий підхід до логіки змісту освіти. Тобто одиницею відліку стає не дисципліна, а модуль, що вбирає цілий напрям і забезпечує цілий комплекс компетенцій [9, с. 57].

Реалізація компетентнісного підходу в процесі проектування ступеневої

підготовки фахівця, зокрема вчителя трудового навчання, є необхідною умовою розробки сучасних освітніх стандартів, які визначають необхідний рівень підготовленості фахівців.

Упровадження компетентнісного підходу передбачає обов'язкове прогнозування результативної складової змісту, що вимагає адекватних змін у системі оцінювання навчальних досягнень. Разом з тим, і підготовку конкурентноспроможних фахівців багато хто з вчених на сьогоднішній день пов'язує, зокрема, з необхідністю вдосконаленням механізмів оцінювання навчальних досягнень студентів [3, с. 12].

Детальне вивчення проблеми оцінювання навчальних досягнень студентів переконує у важливості глибокого осмислення та творчого опанування новітніх освітніх технологій. Цей процес глибинний та тривалий в часі. На думку І. Мороза, з якою ми погоджуємося, між освітніми системами (традиційною та системою розвинутих к^аін світу) існують серйозні суперечності, майже крайності, вирішення яких розпочато з запровадженням Болонської системи в Україні. П. Сікорський вказує на те, що розвиток освітньої системи матиме успіх за умови інтеграції найсуттєвіших складових різних систем [11, с. 195].

Аналіз стану сучасної освіти в вищій школі показав, що існує протиріччя між необхідністю готувати майбутніх спеціалістів до суспільного життя в умовах новітнього соціокультурного прогресу та системою стосунків, зокрема системою оцінювання навчальних досягнень студентів. І вирішення цього протиріччя на даному етапі зорієнтовано, на жаль, на зовнішню атрибутику процесу реформування вищої освіти і недостатньо дбається про комплексне вирішення проблеми оцінювання навчальних досягнень студентів зокрема.

“Суть оцінювання полягає в тому, щоб зробити оцінку не мірилом удачі чи невдачі, а показати студенту перспективи навчання, його інтелектуальну спроможність, можливість самому впливати на власний рівень досягнень. Оцінка мусить залучати його до систематизації знань, сформувати вміння самостійно зробити і осмислити, творчо “переробити” і застосувати інформацію, розширити коло набутих компетенцій” [13, с. 207]. Система оцінювання навчальних досягнень - це складне і багатогранне поняття, яке охоплює види оцінювання, функції оцінювання (мотиваційну, інформаційну, соціальну, виховну тощо), шкалу оцінювання, процедури, суб'єктів оцінювання тощо [7, с. 50].

Практичний досвід показує, що досконалих систем оцінювання немає, адже кожна із тих, що застосовується на сьогодні, має свої плюси та мінуси, недоліки та переваги над іншими. Наше завдання виділити ту систему оцінювання навчальних досягнень з-поміж інших, яка б мала найбільшу кількість переваг і відповідала канонам Болонської угоди. Відомим є той факт, що рейтингова система оцінювання навчальних досягнень студента сприяє гуманізації навчального процесу, а саме: усуває упереджений підхід з боку викладача; стимулює мотивацію студента до навчально-пізнавальної діяльності; сприяє індивідуалізації навчання та диференційованому підходу до студентів; усуває проблему відвідувань занять; звільнює студентів час на самостійної творчої діяльності.

Але на сьогодні в науково-педагогічній періодиці знаходимо справедливую критику, на наш погляд, втілення рейтингової системи оцінювання у навчальний процес вищої школи. “Стобальна система оцінювання в тому вигляді, в якому вона нами використовується, не може сприяти підвищенню якості підготовки фахівця-професіонала

зазначає В. О. Вихрущ. Одна з причин цієї проблеми є відсутність загальнопедагогічних критеріїв та норм оцінювання знань, умінь та навичок для вищих навчальних закладів.

Разом з тим і вітчизняна чотирьохбальна система вичерпала себе, бо враховувала, в основному, лише глибину та повноту знань, тобто оцінювала якість розвитку пам'яті, а не рівень розвитку мислення, і сформованості розумових здібностей студентів[12, с. 45].

Отже, система оцінювання навчальних досягнень студентів, як структурний компонент у системі професійної підготовки фахівця, що має свою специфіку і особливості, можливе за умови відтворення наперед розробленої та чітко спроектованої технології, яка б мала єдині критерії та норми оцінювання навчальних досягнень студентів в межах однієї дисципліни. Подібну ситуації спостерігаємо і в системі оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання.

Креслення - це основоположна навчальна дисципліна будь-якої інженерно-конструкторської освіти, мова технічного спілкування. Занепад, який переживає креслення в середній шкільній освіті, маємо надію тимчасовий. Так як жодна з дисциплін у порівнянні з кресленням не сприяє розвитку просторового мислення, уміння уявляти просторові форми предметів за їх зображенням (проекційним, аксонометричним тощо), уміння відтворювати спроектовані форми на кресленнях тощо.

Базуючись на основних принципах навчання, до яких належить науковість змісту навчання, особистісно-орієнтований підхід, індивідуалізація та диференціація, системний підхід, практична спрямованість навчання, принцип неперервного вдосконалення змісту навчання, створено методичну систему оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання. Всі компоненти даної системи взаємопов'язані і кожний впливає на всі наступні.

Ядром даної методичної системи являється якість підготовки майбутнього вчителя трудового навчання. В широкому розумінні якість освіти постає як суспільний ідеал освіченості людини; як результат її навчальної діяльності як процес організації навчання і

виховання ; як критерій функціонування освітньої системи [2, с. 3].

Сучасна вища освіта трактує категорію якості як здатність майбутніх фахівців (в нашому випадку - майбутніх вчителів трудового навчання) до набуття нових знань, навичок творчого мислення, продукування нових ідей, прийняття науково обґрунтованих рішень, конструктивної діяльності, виховання у них уміння самостійно навчатися, критично мислити тощо.

Якість підготовки майбутніх вчителів трудового навчання - це збалансована відповідність підготовки спеціалістів з вищою освітою (як результату і як процесу) різноманітним потребам (держави, суспільства, особистості), цілям, вимогам, нормам, стандартам; системна сукупність ієрархічно організованих, соціально значимих суттєвих властивостей підготовки майбутніх вчителів трудового навчання (як результату і як процесу) [1].

Креслення в умовах сучасної освіти є головним підґрунтям для викладу нового матеріалу з багатьох навчальних предметів. Курс креслення належить до тих складних предметів, які потрібно засвоїти за допомогою практичного виконання розрахунково-графічних робіт, графічних вправ і завдань. Креслення - це одна з тих дисциплін, яка потребує особливого підходу до її вивчення. Окрім знань основних правил, властивостей, понять, необхідно наявність просторової уяви та просторового мислення, які в свою чергу не можливо вивчити, запам'ятати - їх необхідно розвивати. Специфіка даного курсу диктує свої особливі вимоги в процесі оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання.

Загалом процес оцінювання навчальних досягнень з креслення охоплює в сукупності графічне виконання, знання правил креслення і стандартів ЕСКД, проєкційні вміння і геометричне мислення тощо. Це не проста задача, вирішення якої при відсутності чітких критеріїв оцінювання супроводжується здебільшого суб'єктивним підходом викладача. Графічна робота трудомістка, вимагає значних і тривалих зусиль. Не завжди якість виконання графічної роботи свідчить про старанність студента.

Об'єктивність визначення якості навчальних досягнень забезпечується встановленням показників і критеріїв для процесу оцінювання. Критерій (від грецького - засіб судження) - мірило для визначення оцінки предмета, явища. В. П. Беспалько під поняттям "критерій" розуміє об'єктивну кількісну міру засвоєння. Також враховуючи те, що оцінювання навчальних досягнень є в значній мірі технічна робота, В. П. Беспалько справедливо вважає, що вона повинна бути доручена машинам.

Користуючись системою критеріїв Е. В. Жидкової виділимо наступні критерії та показники компонентів навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання :

Предметно-змістовий: повнота (кількість всіх знань про предмет "Креслення"); глибина (число осмислених суттєвих зв'язків даного знання з іншими, які з ним співвідносяться); оперативність (готовність і уміння студента застосовувати знання в подібних ситуаціях); системність (усвідомлення змісту певної сукупності знань, ієрархії і їх послідовності); осмисленість (розуміння зв'язків між знаннями, шляхів їх отримання, Уміння їх доводити); міцність (тривалість збереження знань у пам'яті, запам'ятовування і утримування в пам'яті повного, узагальненого, системного знання); конкретність (розуміння сутності предмета через зв'язок його ознак).

Змістово-діяльнісний: дієвість знань (проявляється в умінні вирішувати навчальні

завдання на основі отриманих знань, передбачувати можливі відхилення та похибки при виконання робіт; дієвість характеризує результати подальшого утворення знань в процесі застосування в знайомій та новій ситуації, отримання об'єктивно нових результатів), мислительні операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та ін.), спеціальні предметні, інтелектуальні, загальнонаукові уміння.

Індивідуально-особистісні: активність (виступає у співвідношення з діяльністю, виступаючи як динамічна умова її становлення); самостійність (уміння взяти в потрібний момент відповідальність в тій чи іншій ситуації); самооцінка (оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей); мотивація до успіху в учінні (характеристика інтересу студента до засвоєння знань, до формування певних умінь та навиків, до власного розвитку) [4].

Обов'язковими характеристиками системи критеріїв оцінювання навчальних досягнень має бути повнота (містити навчальний, виховний та розвиваючий аспект результатів навчання); бути всебічною (характеризувати різноманітні сторони навчально-виховного процесу); диференційованою (враховувати специфіку та рівень сформованості умінь та навичок); відсутність протиріч (висновки, які отримані за допомогою двох інших критеріїв не суперечать один одному).

Узагальнюючи вищесказане, підкреслюємо, що запропонована схема системи оцінювання навчальних досягнень з креслення майбутніх вчителів трудового навчання забезпечує реалізацію диференційованого підходу до оцінювання результатів навчального процесу у вищій школі. Також, зазначимо, що оптимальне співвідношення змісту навчального матеріалу з методами, засобами та формами оцінювальної діяльності викладача, які поєднуються між собою внутрішніми істотними зв'язками, сприяють підвищенню якості підготовки майбутніх вчителів трудового навчання.

Використана література:

1. *Бордовский Г. Л.* Управление качеством образовательного процесса / Г. Л. Бордовский, А. А. Нестерова, С. Ю. Трапицын. - СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2001. - 359 с.
 2. *Дмитренко П. В.* Моніторинг і управління якістю освіти у педагогічних університетах // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. - Випуск 7 : збірник наукових праць / За ред. П. В. Дмитренка, В. Д. Сиротюка. - К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. - 203 с.
 3. *Дубцова М. М.* Организационно-педагогические основы оценивания учебных достижений студентов как фактор : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.08. - Чита, 2007. - 178 с.
 4. *Жидкова В. Е.* Диагностика учебных достижений в условиях кредитно-рейтингового обучения студентов технического вуза [Текст]: дис.... канд.пед.наук : 13.00.08. - Томск, 2006. - 171 с.
 5. *Кремень В.* Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Освіта. Технікум, коледжі. - 4(10), 2004. - С. 4
 6. Моніторинг стандартів освіти / За ред. Альберта Тайджмана і Т. Невілла Послтвейта. - Львів : Літопис, 2003. - 328 с.
 7. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні: рекомендації з освітньої політики / Під заг. ред. О. І. Локшиної- К.: "К. І. С.", 2004. - 160 с.
 8. *Мороз І. В.* Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу : монографія. - К.: ТОВ "Освіта України", Коо, 2005. - 278 с.
 9. *Нечаев В., Шаранова С.* Болонський процес: міфи, ілюзії, реалії // Вища школа. - 2005. - № 1. - С. 56-65.
 10. *Полонський В. М.* Оценка знаний школьников. - М.: Знание, 1981. - 96 с. - (Новое в жизни, науке, технике. Сер. "Педагогика и психология" № 4).
- И. *Сікорський П.І.* Теорія і методика диференційованого навчання. - Львів: Видавництво "Сполом". - 2000. - 420 с.

12. Степанов О. М., Дідора М. І. Проблема оцінювання якості підготовки майбутніх педагогів з психологічних дисциплін // Удосконалення змісту й технологій оцінювання якості підготовки майбутніх фахівців відповідно до вимог Європейської асоціації якості освіти: матеріали регіонального науково-практичного семінару / За ред. Г. В. Теращука. - Тернопіль : Вид-во ТИПУ імені В. Гнатюка, 2007. - С.160.
13. Ткаченко Л. П. Підходи до оцінювання знань в умовах застосування інноваційних технологій навчання // Сучасні педагогічні технології підготовки фахівців нового покоління: матеріали ІV Міжнародної конференції. - Кривий Ріг, 2006. - С. 207-211.

А н н о т а ц и я

В статті розглядаються особливості оцінювання навчальних досягнень з черення майбутніх учителів трудового навчання. Приведені критерії та показники компонентів навчальних досягнень студентів.

*Ткаченко А. В., Кулик Л. О., Богатирьов О. І.
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ

Запровадження Європейської кредитно-трансферної системи навчання у вищих навчальних закладах України вимагає від викладачів перегляду та оновлення змісту, форм, методів та засобів контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів. Адже навчальний процес не буде успішним та ефективним, якщо він не супроводжується своєчасним та якісним контролем. Питання контролю засвоєння навчального матеріалу розглядається у роботах як вітчизняних, так і зарубіжних психологів, педагогів та методистів. В Україні проблемі контролю знань з фізики присвячені роботи П. С. Атаманчука, А. М. Алексюка, М. І. Шута, В. Ф. Савченка, М. В. Головка, Г. О. Грищенко, О. І. Іваницького, Є. В. Коршака, А. М. Куха, В. І. Тищука, М. В. Остапчука, В. Д. Шарко та ін. На думку М. І. Шута контроль знань студентів із курсу загальної фізики повинен мати комплексний характер і бути спрямованим “у першу чергу, на інтенсифікацію навчального процесу, на більш чітку організацію навчальної роботи зі студентами щодо формування необхідних умінь та навичок студента, на узагальнення знань і підвищення мотивації студентів до систематичної самостійної роботи” [5, с.4]. Дослідженню проблеми контролю знань присвячені й численні дисертаційні роботи, зокрема А. Л. Іщенко, С. М. Калаур, С. М. Меньял^{ва}, О. М. Ніколаєва, І. В. Оленюк та ін.

У працях М. В. Головка [2] та З.І. Слєпкань [6] зазначені основні вимоги до контролю навчально-пізнавальної діяльності:

- 9 стандартизація та уніфікація (використання еталонних вимірників);
- 1 систематичність (гарантована мінімальна частота контролю);
- 1 валідність (відповідність того, що вимірюється, меті вимірювання);
- і об'єктивність і точність результатів контролю;
- демократичність та наочність;